

General-pukovnik
GEORGIJE JOVIČIĆ

Tematiku časopisa treba usmeravati na fundamentalna pitanja teorije ratne veštine

Današnju sednicu održavamo na kraju dvogodišnjeg mandata dosadašnjeg sastava Saveta i Redakcijskog odbora. Stoga je naš zadatak da analiziramo rad Saveta, Redakcijskog odbora i Redakcije časopisa u periodu od 1986. do 1987. godine. Pri tome, težište treba da bude na analizi sadržaja časopisa, odnosno analizi realizacije njegove programske orijentacije, kao i na aktuelnim problemima ostvarivanja njegove uloge u razvoju teorije opštenarodne odbrane, a naročito teorije ratne veštine. Takođe, potrebno je objektivno oceniti koliko je časopis odgovarao potrebama i zahtevima koji su se namećali društveno-političkim kretanjima u svetu i u nas, kao i to da li je njegov sadržaj odražavao naše aktuelne potrebe teorijskog i praktičnog delovanja u vojnoj sferi. Pored ostvarenja i dostignuća, potrebno je da sagledamo i nedostatke, odnosno aktuelne probleme i ukažemo na pravce njihovog rešavanja u narednom periodu.

I

Radi objektivnog sagledavanja ukupnih rezultata koje postiže »Vojno delo« i njegovog doprinosa podsticanju teorijskog rada i razvoja naše vojne misli, treba, makar i ukratko, da razmotrimo i opšte bitne uslove u kojima on deluje i probleme njegovog izgrađivanja, kao opštevojnog teorijskog glasila. Ako bi se polazilo samo od sadašnjeg vladajućeg opredeljenja našeg društva o nauci kao jednoj od pokretačkih snaga njegovog ukupnog razvoja, pa i razvoja opštenarodne odbrane, moglo bi se zaključiti da su opšti uslovi i za raz-

voj teorijske misli veoma povoljni. Međutim, ovo veoma pozitivno opredeljenje često nema odgovarajući izraz i u praksi. Opredeljenje i praktično delovanje su, unekoliko, u raskoraku. To potvrđuju najopštiji pokazatelji: procenat od nacionalnog dohotka koji se odvaja za nauku, društveno i materijalno vrednovanje naučnog, odnosno teorijskog rada i zaostajanje u nekim naučnim oblastima u odnosu na druge razvijene zemlje.

Svakako da se ovaj nepovoljni društveni uslov javlja i kao ograničavajući činilac delovanja i razvoja »Vojnog dela«. Budući da je funkcija Saveta »Vojnog dela«, kao društvenog organa, da se brine za stvaranje što povoljnijih uslova delovanja i razvoja časopisa, za njegovo idejno, teorijsko i stručno usmeravanje, da podstiče i afirmiše teorijski i publicistički rad i da preduzima mere i akcije koje su od interesa za unapređivanje sadržaja i kvaliteta časopisa, postavlja se pitanje: šta se može činiti, u granicama mogućnosti, za prevladavanje ovog opšteg uslova kao ograničavajućeg činioca delovanja i razvoja »Vojnog dela«.

U dosadašnjoj praksi rada Saveta nismo se dovoljno, a ni sistematski bavili traženjem odgovora na ovo pitanje. Činjenica je da Savet nema ovlašćenja da donosi odluke, ali može da pokreće inicijative i nadležnim organima predlaže rešenja kojima bi se stvarali povoljniji uslovi delovanja časopisa. Na primer, takvi predlozi bi bili: (1) da se više nego do sada rezultati ostvareni u teorijskom radu vrednuju u kadrovskoj politici; (2) da se omogući još fleksibilnije honorisanje priloga u »Vojnom delu«; (3) da se brže rešavaju kadrovski problemi Redakcije; (4) da se u upravama SSNO i Generalštaba i komandama oružanih snaga pokreću inicijative za razmatranje određenih pitanja razvoja teorije opštenarodne odbrane i za teorijsko uopštavanje prakse, i dr.

Jedan od aktuelnih opštih uslova za ostvarivanje uloge »Vojnog dela«, kao opštevojnog teorijskog časopisa, koji je posebno značajan za njegovu idejnu i teorijsku usmerenost, jesu u nas kvalitativno nove pojave u odnosu društvo — odbrana, a posebno u odnosu društvo — JNA, odnosno oružane snage.

Posmatrane sa idejno-teorijskog stanovišta ove pojave se mogu svrstati u dve grupe. U prvu grupu spadaju one koje, neposredno ili posredno, negativno utiču na odbrambenu moć zemlje, mogućnosti daljeg razvoja sistema opštenarodne odbrane i oružanih snaga, kao što su: dezintegracioni procesi u društveno-ekonomskom i društveno-političkom sistemu, povećanje neopravdanih socijalnih razlika i opadanje životnog standarda, porast socijalnih napetosti i dr. U

drugu grupu mogle bi se svrstati pojave, od onih koje nisu izraz negativnog odnosa prema odbrani nezavisnosti SFRJ i njenog društvenog uređenja već su izraz nerazumevanja, do onih koje su izraz nasutojanja raznih antisocijalističkih i antisamoupravnih snaga da razgrađuju i ruše sistem opštenarodne odbrane, a posebno oružane snage.

»Vojno delo« je u proteklom periodu reagovalo na ove pojave, objavljivanjem više priloga. Ali, ne možemo potpuno biti zadovoljni ni brojem priloga, a pogotovo njihovom strukturom. Bitna karakteristika reagovanja »Vojnog dela« na takve pojave jeste objavljivanje odgovarajućih izlaganja sa značajnih skupova, kao što su sednice CK SKJ i Komiteta Organizacije SKJ u JNA, te istupanja saveznog sekretara za narodnu odbranu. Iako se radi o tekstovima sa kojima je javnost već upoznata, ova vrsta priloga, zbog svoje važnosti, i dalje će biti potrebna časopisu. Ali, takvi prilozima nisu dovoljni. Pred nama je zadatak da kompleksnije razmatramo i tretiramo tu problematiku. Njena problematizacija bi trebalo da bude usmerena na dva osnovna pravca. *Prvo*, prilozi koji će idejno, teorijski, stručno i argumentovano produbljivati saznanja o aktuelnim problemima jačanja odbrambene moći zemlje i razvoja sistema opštenarodne odbrane i oružanih snaga. *Drugo*, prilozi koji će snažnom idejnom, teorijskom i stručnom argumentacijom razotkrivati suštinu i ciljeve akcija antisocijalističkih i antisamoupravnih snaga kojima nastoje da slabe i razbijaju sistem opštenarodne odbrane, a posebno oružane snage.

Sledeći opšti društveni uslov delovanja i razvoja »Vojnog dela« jeste da se nalazimo u završnom periodu smene ratnih generacija starešina u oružanim snagama posleratnim generacijama. Te ratne generacije starešina, veoma bogatog ratnog i posleratnog iskustva, trasirale su put razvoju naše autentične vojnonaučne misli i odlučujuće su doprinele oblikovanju koncepcije i doktrine opštenarodne odbrane i teorije i prakse ratne veštine. Postavlja se pitanje da li smo u potpunosti osposobili novi mladi naučnoistraživački kadar koji bi mogao činiti dalje prodore u razvoju naše vojnonaučne misli i iznalaziti odgovore na aktuelna pitanja ratne veštine i odbrane u celini. Poslednjih godina Redakcija se suočava sa problemom stagniranja i oskudice priloga upravo od generacije mlađih saradnika. Problem obezbeđivanja potrebnog broja priloga ublažava se i dalje znatnom zainteresovanošću starešina ratnih generacija za saradnju u »Vojnom delu«. Tako na primer, 50 odsto od ukupnog broja objavljenih priloga u »Vojnom delu« u 1986. i 1987. godini potiču od te

generacije starešina, a većina njih je u penziji. To znači da se njihovim odlaskom u penziju ne gasi i njihov afinitet za teorijski rad i spremnost za saradnju u »Vojnom delu«, što je svakako dobro. Međutim, moramo više podsticati na saradnju mlađe starešine, jer »Vojno delo« može znatno doprineti afirmaciji mladih autora, naučnih radnika i pregalaca, koji će krčiti puteve daljem razvoju naše vojno-naučne misli.

Sledeća značajna činjenica, koja je vezana za problem o kojem je reč, jeste struktura saradnika pripadnika posleratnih generacija starešina, posmatrano sa stanovišta njihove funkcije u sistemu rukovođenja i komandovanja. Ako se sa tog stanovišta upoređuju saradnici »Vojnog dela«, pripadnici ratnih i posleratnih generacija starešina, onda je uočljivo da je više saradnika iz ratnih generacija, koji su se nalazili na značajnijim rukovodećim i komandnim funkcijama, nego što je takvih saradnika posleratnih generacija starešina. Šta je uslovilo ovu činjenicu i šta ona znači? To je interesantno i značajno pitanje i ono se ne postavlja radi toga da bi se u današnjoj raspravi našao pouzdan odgovor, već je samo ukazano na činjenicu, kao jedan od vidljivih indikatora relevantnosti završnog perioda smene ratnih generacija posleratnim generacijama starešina i za uslove delovanja i razvoja »Vojnog dela«.

U bitne opšte društvene uslove delovanja i razvoja »Vojnog dela« spada i status časopisa u organizaciji naučne i izdavačke delatnosti u oružanim snagama. Poslednjih godina čine se napor i za pronalaženje rešenja koja bi omogućila potpuniju integraciju naučnoistraživačkog i nastavnog (studijskog) rada, i njihovoj povezanosti sa izdavačkom delatnošću u oružanim snagama, što je racionalno. Međutim, »Vojno delo« je naredbom Vrhovnog komandanta oružanih snaga 1948. godine osnovano kao organ tadašnjeg Ministarstva narodne odbrane i ono već skoro 40 godina ima svoj institucionalni subjektivitet i deluje kao autonomni opštevojni teorijski časopis. Četrdesetogodišnja praksa je potvrdila celishodnost osnivanja i delovanja »Vojnog dela« upravo kao takvog subjekta razvoja naše vojno-teorijske misli i časopis se već afirmisao kao opštejugoslovensko teorijsko glasilo za pitanja opštenarodne odbrane i društvene samozaštite. Stoga se nameće zaključak da se pri traženju organizacionih rešenja mora imati u vidu i ta činjenica, kao i to da Redakcija i Redakcijski odbor »Vojnog dela« moraju imati slobodu inicijative i stvaralaštva u ostvarivanju uređivačke politike.

I na kraju, jedan od posebnih uslova delovanja »Vojnog dela« je odgovarajuća kadrovska popunjenost Redakcije časopisa. Mora

se istaći da je Redakcija »Vojnog dela« duži period (više od godinu dana) bila nepopunjena, a poslednjih nekoliko meseci i 50 odsto. Takva nepopunjenost znatno je otežavala uslove rada, što je ponekad uticalo i na utvrđenu dinamiku izlaženja časopisa.

II

U 1986. i 1987. godini izdato je po šest redovnih brojeva »Vojnog dela« u kojima je objavljen 141 prilog (139 autorska i dva redakcijska), od toga u 1986. — 72 priloga a u 1987. godini 69 priloga. Ako se ovaj broj priloga uporedi sa brojem iz prethodnih godina, kada je godišnje objavljeno prosečno oko 100 priloga, vidljivo je da je u poslednje dve godine objavljeno oko 30 odsto manje priloga nego ranije. Uz ovaj, treba istaći i podatak da je u 1986. godini Redakciji ponuđeno 98 priloga, a u 1987. godini 87 priloga, što je takođe za oko 30 odsto manje nego prethodnih godina. Ove činjenice potkrepljuju ranije iznetu konstataciju da se Redakcija, u poslednje vreme, nalazi pred problemom oskudice priloga, posebno kvalitetnih.

Radi potpunije analize sadržaja časopisa, sve objavljene priloge razvrstali smo prema tematskim oblastima, pri čemu je osnovni kriterijum bio pretežna predmetno-naučna pripadnost materije i osnovne tematike i sadržaja priloga. Članke koji se prema svojoj tematici i sadržaju nisu mogli uklopiti ni u jednu tematsku oblast svrstali smo u grupu »ostali članci«, mada među njima ima i veoma značajnih.

Pregled objavljenih priloga u 1986. i 1987. godini prema tematskim oblastima

	1986.	1987.
1. Teorija o ratu — — — — —	3 priloga	1 prilog
2. Ratna veština — — — — —	21 prilog	26 priloga
3. Opštenarodna odbrana i društvena samozaštita — — — — —	20 priloga	12 priloga
4. Vojno-politički komentari (analiza zna- čajnih vojno-političkih događaja u me- đunarodnim odnosima) — — — —	4 priloga	2 priloga
5. Iskustva iz narodnooslobodilačkog rata	2 priloga	2 priloga

6. Iskustva iz ratova (i vojnih intervencija) vođenih posle drugog svetskog rata	—	2 priloga	2 priloga
7. Konceptije odbrane, strategije i doktrine i razvoj oružanih snaga drugih zemalja	— — — — — — — —	2 priloga	3 priloga
8. Kritički osvrti (prikazi knjiga)	— —	10 priloga	10 priloga
9. Ostalo:			
a) Informacije	— — — — — — —	2 priloga	1 prilog
b) Ostali članci	— — — — — — —	6 priloga	10 priloga
U k u p n o:		72 priloga	69 priloga

Iz pregleda objavljenih članaka uočava se da je najviše priloga objavljeno iz oblasti opštenarodne odbrane i društvene samozaštite i ratne veštine — ukupno 79 priloga ili oko 56 odsto od ukupnog broja objavljenih priloga u 1986. i 1987. godini. To znači da je struktura objavljenih priloga, odnosno sadržaj časopisa u skladu sa njegovom osnovnom konceptijskom orijentacijom kao opštevojnog teorijskog glasila za pitanja opštenarodne odbrane i društvene samozaštite i posebno teorije ratne veštine. Iz pregleda se, takođe, vidi da je problematika iz pojedinih tematskih oblasti malo ili nedovoljno razmatrana. Tako, na primer, objavljena su samo po dva priloga u svakoj godini u kojima su obrađivana iskustva iz narodnooslobodilačkog rata. Teorijsko uobličavanje tih iskustava, njihovo povezivanje s aktuelnim problemima pripremanja našeg društva za opštenarodni odbrambeni rat i razmatranje na stranicama »Vojnog dela« ima neprocenjiv značaj za dalje usavršavanje i razvoj konceptije, doktrine i strategije opštenarodne odbrane. Takođe, na stranicama časopisa je objavljeno malo priloga u kojima su razmatrana iskustva iz savremenih ratova, kao i priloga koji se odnose na razvoj konceptija odbrane, strategije, doktrine i oružanih snaga drugih zemalja.

Imajući u vidu osnovna programska opredeljenja »Vojnog dela«, kao i aktuelne potrebe u daljem razvoju naše vojnonaučne misli, na prošloj sednici Saveta istaknut je zahtev za sveobuhvatnije i temeljitije razmatranje ključnih problema teorije i prakse ratne veštine. Stoga ćemo nešto šire i konkretnije analizirati priloge te oblasti.

U tematsku oblast *ratna veština* svrstali smo priloge koji se odnose na: (1) kategorijalni sistem ratne veštine kao nauke; (2) probleme pripremanja i vođenja operacija, bojeva i borbi; (3) pojedine

sadržaje oružane borbe i borbenih dejstava; (4) obezbeđenje borbenih dejstava; i (5) rukovođenje i komandovanje jedinicama oružanih snaga u ratu.

Polazeći od tih kriterijuma, u 1986. godini objavljen je 21 prilog koji se odnosi na tematiku ratne veštine, što u odnosu na ukupan broj objavljenih članaka (72) iznosi oko 30 odsto. Međutim, kada je reč o prilogima koji se neposredno odnose na tematiku kojom se problematizuju osnovna pitanja ratne veštine kao nauke — njenog predmeta, metoda, teorije i jezika, tada je njihov broj znatno manji. Ima ih svega oko 10 odsto, što je nepovoljno.

Podaci za 1987. godinu su slični sa prethodnim. U toj godini objavljeno je 26 priloga koji se mogu svrstati u oblast ratne veštine ili oko 37 odsto od ukupnog broja objavljenih priloga (69). Od toga, teoriji ratne veštine, u užem smislu, pripada samo oko 10 odsto. Prema tome, konstatacija data za 1986. godinu odnosi se i na 1987. godinu.

Za ocenu sadržaja članaka iz oblasti ratne veštine relevantni su i podaci o njihovim autorima. Analizom je utvrđeno da je odnos između penzionisanih i aktivnih vojnih lica autora tih priloga 50:50 odsto, što je u skladu sa strukturom ukupnog broja saradnika u »Vojnom delu«. Međutim, indikativno je to da nijedan članak iz ratne veštine nije napisao starešina iz trupe, odnosno komande bilo kojeg nivoa. Gotovo svi autori, aktivne starešine, izuzev dvojice iz SSNO-a, nastavnici su u visokim vojnim školama ili istraživači u Centru oružanih snaga za strategijska istraživanja i studije »Maršal Tito«. Razumljivo što je najveći broj autora iz visokih vojnih škola i naučnih ustanova, ali je slabost što ih nema iz komandi i štabova, pogotovu na višim nivoima rukovođenja i komandovanja.

Na osnovu analize sadržaja priloga iz oblasti ratne veštine, može se reći da su njihova osnovna obeležja:

— pretežno su usmereni na tematiku koja pripada primenjenoj teoriji ratne veštine, a veoma malo problematizuju pitanja izgradnje fundamentalne teorije vojne nauke i ratne veštine.

— u obe godine objavljen je samo jedan članak u kome se tretira problematika modelovanja oblika borbenih dejstava i istraživanja na modelima. To je posebno nepovoljno, ako se ima u vidu da je taj aspekt modelovanja ratne veštine u nas veoma zapostavljen;

— u toku protekle godine na stranicama »Vojnog dela« vođena je polemika u vezi sa nekim pitanjima definisanja pojmova oružane borbe i borbenih dejstava. Neosporo je da sučeljavanja miš-

ljenja i stavova, na stranicama časopisa, o bitnim pitanjima teorije ratne veštine doprinosi njenom daljem razvoju, svakako kada se vodi korektan polemički dijalog, odnosno ako učesnici u polemici osloncem na argumente brane vlastito teorijsko mišljenje, a negiraju stavove oponenata. Iako je, ponekad, izlazila iz okvira korektnog dijaloga, polemika je, ipak, bila podsticajna za vođenje šire rasprave o pokrenutim pitanjima. U narednom periodu Redakcijski odbor i Redakcija treba više da podstiču rasprave i da ih usmeravaju na bitna teorijska pitanja i probleme ratne veštine;

— iako je izvestan broj članaka tretirao neka pitanja rukovođenja i komandovanja, nijedan od njih nije bio inspirisan veoma intenzivnim radom SSNO i Generalštaba oružanih snaga na pripremi dokumenata o modernizaciji rukovođenja i komandovanja na stratezijskom i operativnom nivou. Na osnovu ove činjenice moglo bi se zaključiti da vojna praksa ne dopire u dovoljnoj meri do teoretičara niti ih inspiriše na nova teorijska pregalaštva. To, na izvestan način, nepovoljno svedoči i o teoriji, jer ona — kada je u pitanju ovaj izuzetno značajan praktički i doktrinarni problem — nije uspela da valjano ostvari svoju ulogu, koju teorija inače ima, a to je — da u praksi osvetljava puteve i da pred njom prednjači. Takođe, zapaža se da na stranicama časopisa nema teorijskih uopštavanja komandno-štabne i vežbovne prakse jedinica i komandi naših oružanih snaga, što bi moralo biti jedno od značajnih problemskih područja istraživanja ratne veštine. Ovaj nedostatak je u vezi sa ranije istaknutom činjenicom da u »Vojnom delu« nema saradnika iz jedinica, komandi i štabova oružanih snaga, koji bi jedino mogli da kompetentno uopštavaju vlastitu vežbovnu praksu;

— pozitivna je činjenica da nijedan članak, odnosno temeljni stavovi njihovih sadržaja nisu bili na suprotnim pozicijama od osnovnih opredeljenja i stavova koncepcije i doktrine optštenarodne odbrane i društvene samozaštite.

Na osnovu ove kratke analize sadržaja iz oblasti ratne veštine, smatramo da u narednom periodu težište treba da bude usmereno na sledeća pitanja i probleme:

1) definisanje i redefinisavanje osnovnih kategorija ratne veštine u skladu sa teorijskim dostignućima savremene nauke i vojne nauke i tehnologije, kao i sa našom doktrinom i konkretnim dokumentima koja su doneta u poslednje dve godine. Misli se, pre svega, na *Strategiju ONO i DSZ, Modernizaciju sistema rukovođenja i komandovanja i organizacijsku dogradnju oružanih snaga, Borbu i opštenarodni*

otpor na privremeno zaposednutoj teritoriji, kao i na operativne doktrine vidova JNA i Teritorijalne odbrane, koje se nalaze u fazi konačnog oblikovanja;

2) osnovna pitanja i problemi razrade i primene eksperimentalne metode u ratnoj veštini, s težištem na što egzaktnijoj proveru naučnih hipoteza osloncem na empirijske činjenice i rezultate testiranja. Bavlj enje ovom problematikom, časopis treba da doprinosi razvoju metodologije naše ratne veštine;

3) priprema i vođenje borbenih dejstava u početnom periodu rata i to u svim njihovim bitnim sadržajima, oblicima i vidovima, uz primenu elektronskih sredstava za ometanje i za tehnološku podršku rukovođenja i komandovanja;

4) posebnu pažnju treba posvetiti identifikaciji i kompleksnom sagledavanju problematike protivvazdušne odbrane na privremeno zaposednutoj teritoriji, pri čemu protiv elektronsku borbu treba tretirati kao posebno tematsko područje.

Navedena problematika, kao i druga tematika iz oblasti ratne veštine, treba da se obrađuje u opštem doktrinarnom i teorijskom kontekstu koji se sada metaforično naziva »bitka u prostoru«. Metaforično zbog toga što ta kategorija u našoj vojnoj teoriji i terminologiji nije dobila onaj tretman koji svojom aktuelnošću zaslužuje.

Na kraju ove kratke analize sadržaja priloga treba istaći i podatak da je u protekle dve godine u »Vojnom delu« objavljeno po 10 kritičkih osvrt a, odnosno prikaza novoobjavljenih knjiga. Taj podatak, posmatran samo kao brojka, može izgledati manje bitan. Međutim, relevantna je činjenica da je »Vojno delo«, u nekoliko kritičkih osvrt a prvo reagovalo i aktivno se uključilo u borbu protiv delovanja antisocijalističkih i antisamoupravnih snaga u našem društvu, posebno u oblasti izdavačke delatnosti.

U ovoj analizi više je ukazano na nedostatke i slabosti u sadržaju časopisa, kao i na problematiku koja treba u narednom periodu da bude u žiži interesovanja »Vojnog dela«, a manje su isticana ostvarenja časopisa u periodu koji razmatramo. Nesumnjivo je da je bilo i značajnih ostvarenja, kao što je, na primer, čvršće i šire povezivanje »Vojnog dela« sa naučnoistraživačkim radom u Centru oružanih snaga za strategijska istraživanja i studije »Maršal Tito«. U 1987. godini časopis je objavio tri priloga koji su predstavljali delove studija naučnoistraživačkog projekta »Titovo vojno delo«, što je omogućilo da se rezultati istraživanja prezentiraju i izlože sudu na-

učne i šire javnosti. Budući da je u toku dovršenja još nekoliko studija iz ovog, a i drugih naučnoistraživačkih projekata, saradnja »Vojnog dela« i Centra ubuduće treba da bude još plodnija. Pored toga, časopis bi trebalo da se više angažuje i uključuje u naučne rasprave na raznim skupovima na kojima se razmatraju bitna pitanja odbrane i zaštite.

*

Gledano u celini, možemo konstatovati da je tematika časopisa, u 1986. i 1987. godini, bila raznovrsna i u osnovi u skladu sa njegovom programskom orijentacijom. Posebno treba naglasiti da u uređivačkoj politici nije bilo propusta koji bi dovodili u pitanje koncepciju časopisa i njegova osnovna opredeljenja kao opštevojnog teorijskog časopisa. Takođe treba konstatovati da su Redakcijski odbor i Redakcija uspešno izvršili svoje zadatke i da su uložili značajne napore na održavanju dostignutog nivoa kvaliteta časopisa. Moramo težiti da naš časopis bude još bolji, što će zavisi od našeg angažovanja i međusobne saradnje, kao i od ostvarene saradnje sa pojedincima i institucijama u oružanim snagama i u društvu u celini.